

Cumhuriyet Senatosu Maraş Üyesi Cenap Aksu ve 5 arkadaşının, İçtüzüğün 114 ncü maddesi sonuna iki yeni fıkra eklenmesine dair İçtüzük teklifi ve Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu (2/135)

1.7.1964

Cumhuriyet Senatosu Sayın Başkanlığına

Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğünün 114 ncü maddesi sonuna iki yeni fıkra eklenmesine ait teklif tasarısı ile gerekçelerini ilişikte sunmaktayız. Gereğinin ifasına müsaadelerinizi rica ederiz. Saygılarımızla.

Burdur
F. Kınaytürk

Maraş
C. Aksu

İstanbul
O. Gümüşoğlu

Samsun
E. Işıklar

Trabzon Senatörü
R. Zaloğlu

GEREKÇE

Anayasa Mahkemesinde Cumhuriyet Senatosu kontenjanından açık bulunan bir üyelik için yapılacak seçim münasebetiyle son günlerde Genel Kurulda Sayın Sırrı Atalay'ın tavrı üzerine alınan karardan sonra, bu karara karşı vâkı itiraz hakkında Anayasa ve Adalet Komisyonunun hazırladığı rapor muhtevası ile bunun müzakeresi sırasında üyelere izhar olunan çeşitli fikir ve mütalâalar İçtüzüğün 114 ncü maddesinin mâna ve ruhuna ve kanun vâzının aynı konuda tecelli eylemiş olan iradelerine zıt bir anlayışa ve tatbikata sebebiyet verecek bir mahiyet arz ettiğinden, bu maddenin noksan veya mahzurlardan salim bir hale getirilmesi zaruretiyle sonuna bir iki fıkra ilâvesine ait bu değişiklik teklifini yapmış bulunmaktayız.

Herşeyden önce şuna dikkat olunmak lâzımdır ki: Anayasanın 145 nci maddesi, Cumhuriyet Senatosunun Anayasa Mahkemesine iki üye seçeceğini tasrih ettikten sonra bunlardan birinin Üniversiteler Hukuk, İktisat ve Siyasal Bilimler öğretim üyelerinin bir arada toplanarak açık üyeliklerin üç katı tutarında ve gizli oyla gösterecekleri adaylar arasından olmasını şart kılarak Cumhuriyet Senatosunu iki üyeden yalnız birisi için kayıtlamıştır. Buna mukabil diğer üyelik için Anayasa'da Cumhuriyet Senatosunun kayıtlayıcı her hangi bir hüküm yoktur.

Şu suretle Anayasa tarafından, Cumhuriyet Senatosuna diğer üyeyi seçme hususunda hiçbir tahdide tabi olmaksızın tam bir muhayyerlik bahşedilmiş olduğu meydandadır. Binaenaleyh diğer üye için mutlak bir seçim yetkisine sahip kılınmış olan Cumhuriyet Senatosu elbetteki dilediğini seçmekte tamamiyle serbesttir.

Anayasanın 145 nci maddesinin taşıdığı bu mâna, sadece takdir ve tefsirimiz mahsulü bir izah değildir; yasama meclisleri de daha önce bu noktada yekdiğeriyle tamamen mutabık ve hattâ mütefiktirler.

Netekim, Anayasa Mahkemesinin kuruluş kanununun 5 nci maddesinin nihai şeklini almasında her iki meclisin tezahür etmiş bulunan iradeleri bu mutabakat ve ittifakın bariz misallerinden birini teşkil eder.

Filhakika bu kanunun Hükümet tarafından sevk edilmiş tasarısında, yasama meclislerinin seçecekleri üyelere taallûk eden 5 nci maddesinin 3 ncü fıkrasıyla, diğer üyenin o meclislerce kendi Ana-

yasa ve Adalet ve İçişleri Komisyonunun gösterecekleri üç kat tutarındaki adaylar arasından seçilmesi derpiş edilmiş ve bu şekil yalnız Bütçe Komisyonundan gayrı komisyonların benimsenmesi neticesi Millet Meclisince tasvibolunmuş iken; Cumhuriyet Senatosundaki müzakereler sırasında Sayın Fikret Turhangil, Sayın Suphi Batur ve Sayın Sadık Artukmaç'ın izahlarına muvazî takrirler üzerine mezkûr fıkranın maddeden çıkartılmasına karar verilmiş ve Millet Meclisi dahi Cumhuriyet Senatosunun bu değiştirme şeklini benimsiyerek madde öylece kanunlaşmıştır. (Sonda 1 Nolu nota dikkat)

Konumuz bakımından bu hâdisenin ehemmiyeti, Anayasanın yasama meclislerine tanıdığı mutlak seçim yetkisinin bâzı komisyonlarca gösterilecek adaylara inhisar ettirilmesini hem Anayasaya muhalefet ve hem de meclislerin salâhiyetlerini ihlâl mahiyetinde gören hatiplerin bu fikirlerinin ilk defa Senatoca kabul ve sonradan Millet Meclisince benimsenerek meclislerin iradelerinin aynı noktada birleşmiş olmasındadır.

Bunun diğer bir misali de, Yüksek Hâkimler Kurulunun teşkiline ait Hükümet tasarısında, bu kurula yasama meclisleri tarafından seçilecek üyelere müteallik 20 nei maddede de öteki kanundaki hüküm aynen getirilmiş iken meclislerce bu takyidedici hükmün madde metninde teyidedilmesiyle tezahür eylemiştir. (Not 2 ye müracaat)

Anayasanın bu sarîh mânası ve kanun vâzının inzııam iradesi karşısında Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğünün 114 ncü maddesiyle üyelere ve Genel Kurula ait mutlak seçim yetkisinin nez veya tahdidedilmiş olabileceği asla düşünülemez.

Kaldı ki, İçtüzüğün bu maddesi, sadece Anayasa mahkemesinde ve Yüksek Hâkimler Kurulunda Cumhuriyet Senatosu kontenjanından açılacak üyelikler için Başkanlık Divanınca yapılacak usulî muameleleri tesbit etmekte, fakat üyelerin kullanacakları oy istikametine ve bu oylarla tecellî edecek kararlara ilişkin hiçbir müeyyideyi muhtevî bulunmamaktadır.

Maddenin bütününde başkanlığa ve divanına tevcih olunan usulî muamelelere ait vazifeler ise, açık üyeliklere ait seçimin yapılmasından en az 15 gün önce bir ilân yapılması ve bu ilânda buraya seçilmeyi arzuluyacakların hangi tarihe kadar ne gibi belgelerle müracaat edeceklerinin belirtilmesi, müracaat müddetinin hitamından iki gün zarfında müracaat evrakı tetkik edilip seçilme yeterliğini haiz olanların bir listesinin hazırlanması, seçim günü tâyin edilip listenin bastırılarak üyelere dağıtılması işlerinden ibarettir.

Başka hiçbir hükmü ihtiva etmeyen bu maddenin istihdaf ettiği yegâne gaye, seçim esnasında üyelerin tam ve mutlak olan oy serbestisi içinde tercih edecekleri kimseyi tâyininde mukayese ölçülerine bunları da dâhil edebilmeleri için bu üyeliklere seçilmeyi arzulayanların kendilerini Cumhuriyet Senatosunun takdirine arza imkân sağlanmasından başka bir şey değildir ve olamaz.

Binaenaleyh sırf müracaat sahiplerini bir tablo halinde Genel Kurulun itilâına sunmaktan başka bir gayesi ve hükmü olmayan bu madde ile hem üyelerin hem de Senatonun bağlanmış olacağı faraziyesi, kendi kendini inkârdan başka bir mânaya hamlolunamaz.

Şu da var ki, yukarda temas edildiği üzere Anayasa Mahkemesi ile Yüksek Hâkimler Kurulunun teşkiline ait kanunlarda kendi bünyesine dâhil bulunan komisyonların aday tesbit etmelerini bile üyelerin ve Senatonun haklarına tecavüz sayan bu heyetin, şimdi kendisini sadece muayyen bir süre zarfında müracaat edenlerle mukayyet kıldığını mütalâa etmek, binnetice Anayasayı, kanun vazının belirli iradesini, üyelerin temsili sıfatını ve nihayet Senatonun mânevi varlığını zedelemek olur.

İşte bütün bu mülâhazalarla vardığımız tek gerçek, İçtüzüğün 114 ncü maddesi muvacehesinde, Başkanlık Divanınca müracaat sahiplerine ait bir listenin hazırlanıp Umumi Heyetin itilâına arz edilmesi hâdiseyi, hiçbir zaman ne üyelere ve Cumhuriyet Senatosuna mutlaka bunlardan birini seçme mecburiyetini tahmil ve ne de bu liste dışında başkasını seçmekten men etmediği hakikatidir.

Lâkin bu bedahetlere rağmen, son günlerde Sırrı Atalay arkadaşımızın takriri ile alâkalı olan Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu münderecatı ile bunun müzakeresinde izhar olunan

fikir ve reylerle mezkûr 114 ncü maddenin zorlanarak yanlış bir tatbik yoluna götürülmesinden endişe ettiğimiz içindir ki; bu maddeyi Anayasa mânasına ve kanun vâzının iradesine uygun bir vazahete erdirmeyi zaruri sayarak maddenin sonuna ilâvesini uygun bulduğumuz iki paragrafı tasvip ve takdirlerinize arz etmekteyiz.

İlâvesini tekilif ettiğimiz iki paragraftan ilki oylama muameleleri ve safhalarına, ikincisi ise üyelerin ve Genel Kurulun oy ve seçim serbestisine taallûk etmektedir ki, bunlar mezkûr 114 ncü maddenin ahengini bozmaksızın mâna ve gaye itibarıyla maddenin boş tarafını itmam eder mahiyettedir.

Netice olarak, 114 ncü maddeye eklenmesini uygun gördüğümüz fıkra veya paragrafların bu gerekçedeki esaslar nazara alınmak suretiyle tasvibini talep ve rica etmekteyiz.

Not : 1. Anayasa Mahkemesi kuruluşu ve yargılama usulleri hakkında Kanunun Yasama Meclislerince seçilecek üyelere ait 5 nci maddesi için müracaat edilecek dergiler şunlardır :

Millet Meclisi 9 . 4 . 1962 tarih 71 nci Birleşime ait derginin 51, 72, 73

10 . 4 . 1962 tarih 72 nci Birleşime ait derginin 365 ilâ 373

Cumhuriyet Senatosu 18 . 4 . 1962 tarih 52 nci Birleşime ait derginin 376 - 379

Millet Meclisi 21 . 4 . 1962 tarih 78 nci Birleşime ait derginin 604 ncü sayfalar.

Not : 2. Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununda Yasama Meclislerince seçilecek üyelere ait 20 nci maddesi için müracaat tutanak dergileri :

Millet Meclisi 13 . 4 . 1963 tarih 74 ncü Birleşim sayfa 41, 42 ve 457 ncide.

Cumhuriyet Senatosu 21 . 4 . 1962 tarih 55 nci Birleşim sayfa 524 de.

TEKLİF METNİ

İçtüzüğün 114 ncü maddesi sonuna yeniden eklenmesi teklif edilen fıkralar şunlardır :

«İlk iki oylamada üçte iki ve sonrakilerde salt çoğunluk sağlanıncaya kadar devam edecek olan oylamalar arasındaki talıklar veya tatiller esnasında başka talipler veya üyeler tarafından adaylık için yeni müracaat ve teklifler olursa, Başkanlık Divanıncı, bunların sadece oy puslalarının dağıtılmasından önce Genel Kurulun bilgisine sunulmasıyla yetinilir.

Bu tablo ile sonraki müracaat veya teklifler üyeleri bağlamaz. Genel Kurul bunların içinden veya dışından her hangi kimseyi seçmekte serbesttir.»

Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu

Cumhuriyet Senatosu

Anayasa ve Adalet Komisyonu

Esas No: 2/135

Karar No: 121

26 . 2 . 1965

Yüksek Başkanlığa

Cumhuriyet Senatosu Maraş Üyesi Cenap Aksu ve beş arkadaşının, Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğünün 114 ncü maddesinin sonuna iki yeni fıkra eklenmesine ait teklif Cumhuriyet Senatosu Başkanlığınca 2 Temmuz 1964 tarihinde Komisyonumuza tevdi buyurulmakla Komisyonumuzun 24 Şubat 1965 tarihli Birleşiminde tetkik ve müzakere olundu.

Teklif, Anayasa Mahkemesinin veya Yüksek Hâkimler Kurulunun Cumhuriyet Senatosu Kontenjanında açılacak üyelikler için Cumhuriyet Senatosunca yapılacak seçimlerde üyelerin, Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğünün 114 ncü maddesinin ikinci ve üçüncü fıkralarında belirtilen aday tablosu ile

bağlanmamalarını ve üyelerin bu tabloda gösterilen adaylar dışından da seçme hakkını kullanabilmelerini temin edicidir.

Komisyonumuz, adayların seçiminden evvel üyelere tanınmalarını imkân dâhiline sokan, adaylık müessesesini bir esasa bağlayan, seçimin bir sistem dâhilinde ve sıhhatli cereyanını temin eden İctüzüğün 114 neü maddesinin mevcut hali ile muhafazasının daha isabetli olacağı neticesine vardığından teklifi benimsememiştir.

Genel Kurulun tasviplerine sunulmak üzere Yüksek Başkanlığa saygı ile arz olunur.

Başkan Aydın <i>O. S. Sarıgöllü</i>	Kâtip Kastamonu Muhlifim <i>A. N. Tuna</i>	Bu Raporda Sözeü Bursa <i>Ş. Kayalar</i>	Ağrı <i>S. Türkmen</i>
Çanakkale <i>N. Altan</i>	Konya <i>M. Obuz</i>	Sivas <i>R. Öçten</i>	Uşak <i>K. Coşkunoglu</i>